

การพัฒนา รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจ
ของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหุทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
The Development of a Participatory Management Model for the
Economic Development of Cucumber Farmers in Hu Thamnop
Subdistrict, Pakham District, Buriram Province

วนิชา แผลงรักษา¹, เอกพล แสงศรี² และ อุดมพงษ์ เกศศรีพงษ์ศา³
Wanicha Plangruksa¹, Ekapon Sawgsri² and Udompong Ketsripongsas³
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์^{1,2}
คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์³
Faculty of Management Science, Buriram Rajabhat University, Thailand^{1,2}
Faculty of Industrial Technology, Buriram Rajabhat University, Thailand³
Corresponding Author, Email: udopong.jo@bru.ac.th³

Received: 2025-08-24; Revised: 2025-10-09; Accepted: 2025-10-15

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบท ศักยภาพ และสภาพปัญหาการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหุทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรในพื้นที่ การวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากเกษตรกร 30 ราย และเชิงคุณภาพจากอาสาสมัคร 7 ราย ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรประสบปัญหาขาดแรงงาน ขาดระบบจัดการน้ำ ความรู้ด้านการปลูกและการป้องกันโรคแมลงไม่เพียงพอ และต้นทุนการผลิตสูง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้เทคนิค 5W1H (What, Why, Who, Where, When, How) และ ECRS (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) ช่วยให้เกษตรกรมีแนวทางวางแผนและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ลดต้นทุนการผลิตลงร้อยละ 20 เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ร้อยละ 28 และเพิ่มรายได้สุทธิมากกว่าเท่าตัวเมื่อเทียบกับการปลูกแบบเดิม รูปแบบการบริหารจัดการที่ได้ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ การบริหารงาน การบริหารคน การผลิต การจำหน่าย และการจัดสรรผลประโยชน์ พร้อมจัดทำเป็นคู่มือหลักสูตรสำหรับกลุ่มเกษตรกรใช้เป็นแนวทางพัฒนาการดำเนินงานอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหารจัดการ, การมีส่วนร่วม, เศรษฐกิจฐานราก, แตงกวา, เทคนิค 5W1H, เทคนิค ECRS

Abstract

This research aimed 1) to study the context, potential, and current management problems of cucumber farmers in Hu Thamnop Subdistrict, Pakham District, Buriram Province, and 2) to develop a participatory management model for grassroots economic development. A mixed-methods approach was employed, using quantitative data from 30 farmers and qualitative data from 7 key informants. The findings revealed that the farmers faced major problems such as labor shortages, lack of irrigation systems, insufficient knowledge of crop and pest management, and high production costs. The development of a participatory

management model applying the 5W1H (What, Why, Who, Where, When, How) and ECRS (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) techniques enhanced systematic planning and process improvement. The results showed that production costs decreased by 20%, the average yield per rai increased by 28%, and the net income more than doubled compared with traditional practices. The proposed management model consists of five aspects: administration, human resource management, production, distribution, and benefit allocation. A practical manual was also developed as a guideline for farmers' groups to achieve sustainable operations.

Keywords: Management Model, Participatory, Grassroots economy, Cucumber, 5W1H Technique, ECRS Technique

บทนำ

แนวคิดเศรษฐกิจชุมชนในสังคมไทยมีอยู่หลายแนวทาง แต่มีเป้าหมายในการนำชุมชนไปสู่การพึ่งตนเองทั้งแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงทฤษฎีใหม่วิสาหกิจชุมชนและอื่น ๆ ซึ่งจะได้นำเสนอแต่ละแนวคิดพอสังเขปดังนี้ เศรษฐกิจชุมชนแนวคิดที่ว่าชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ทั้งด้านเกษตรกรรมอุตสาหกรรมบริการทั้งในด้านการผลิตการบริโภคจากการใช้ “ทุนของชุมชน” ใช้แนวคิดของพุทธศาสนา “ตนนั้นแหละเป็นที่พึ่งแห่งตน” แนวคิดนี้เห็นว่าฐานที่สำคัญที่สุดของคนคือคนจำเป็นต้องกินต้องบริโภคดังนั้นการผลิตจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญที่สุดของคนการค้าและการตลาดมีความสำคัญรองลงมา (สุเทพ พันประสิทธิ์, 2554)

การบริหารแบบมีส่วนร่วม เป็นการบริหารโดยให้บุคคล ในองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ การตัดสินใจใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญ ในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากการบริหารงานมีความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวังและกระบวนการ การตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของบุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้เป็นหลักการของ การบริหารงานที่ผลต่อการดำเนินการเชิงวิเคราะห์ได้ ลดช่องว่างของระบบการ สื่อสารในองค์กรและขจัดปัญหาความขัดแย้ง (กานินเวศน์ วงศ์สุวรรณ, 2560)

จังหวัดบุรีรัมย์ มีการเพาะปลูกแตงกวาเป็นจำนวนมาก ซึ่งพื้นที่ที่ทำการเพาะปลูกหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ คือ ตำบลห้วยทับ อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับเนินเขา มีสภาพดินร่วนปนทรายเหมาะแก่การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว โดยเฉพาะแตงกวา ซึ่งเป็นพืชที่ให้ผลผลิตรวดเร็ว ใช้ระยะเวลาการปลูกสั้น และสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในระยะเวลาอันสั้น กลุ่มวิสาหกิจศูนย์เรียนรู้เกษตรตำบลห้วยทับได้สังเกตเห็นศักยภาพของพื้นที่ดังกล่าว จึงได้รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาอาชีพการปลูกแตงกวาอย่างเป็นระบบ นอกจากนั้น แตงกวาที่เป็นลูกเล็ก ๆ ที่ขายไม่ได้เกษตรกรก็ปล่อยให้เน่าทิ้งไปเกิดการสูญเสียรายได้ไป ทางกลุ่มวิสาหกิจศูนย์เรียนรู้เกษตร ตำบลห้วยทับ อำเภอบัวชุม จังหวัดบุรีรัมย์ เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรในพื้นที่ที่มีความสนใจในการปลูกผักปลอดสารพิษและเกษตรอินทรีย์ โดยได้รับการสนับสนุนด้านความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอบัวชุม และศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) รวมทั้งได้รับการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์บางส่วนจากองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยทับ เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้และสร้างรายได้เสริมจากการปลูกแตงกวา การปลูกแตงกวาของกลุ่มวิสาหกิจฯ ใช้วิธีการปลูกแบบผสมผสาน โดยมีทั้งระบบการปลูกในแปลงเปิดและในโรงเรือนพลาสติกคลุม เพื่อควบคุมสภาพแวดล้อม ลดความเสียหายจากแมลงและโรคพืช รวมทั้ง

เพิ่มคุณภาพของผลผลิตให้ได้มาตรฐานตลาด ปัจจุบันกลุ่มได้มีการวางแผนการปลูกแบบหมุนเวียนตลอดปี เพื่อให้มีผลผลิตต่อเนื่อง สามารถจำหน่ายได้ทั้งในตลาดชุมชนและตลาดใกล้เคียง เช่น ตลาดอำเภอปะคำ และตลาดในตัวจังหวัดบุรีรัมย์ นอกจากนี้ กลุ่มยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพผลผลิตและการตลาด โดยมีการจัดอบรมสมาชิกเกี่ยวกับการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การบริหารจัดการน้ำ การป้องกันศัตรูพืชแบบชีวภาพ รวมถึงการคัดเกรดและบรรจุภัณฑ์แ่งกว่าให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค ปัจจุบันผลิตภัณฑ์แ่งกว่าของกลุ่มได้รับความนิยมในระดับชุมชนและเริ่มมีการขยายช่องทางการจำหน่ายผ่านระบบออนไลน์และร้านค้าสหกรณ์ในพื้นที่

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกแ่งกว่าในตำบลหูก้าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชนและสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแ่งกว่าในตำบลหูก้าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกแ่งกว่าในตำบลหูก้าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความโปร่งใส ความเป็นเจ้าของ และความยั่งยืนของการพัฒนา (Pretty, 1995; Arnstein, 1969) การมีส่วนร่วมยังช่วยเสริมสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในโครงการ และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรชุมชน (Chambers, 1997)

2. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

เศรษฐกิจชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นเพื่อจัดการทรัพยากร และสร้างรายได้ที่ยั่งยืน โดยอาศัยความร่วมมือ ความเข้มแข็งของกลุ่ม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Manorom, 2010) งานวิจัยของ Gibson-Graham (2005) ชี้ให้เห็นว่าเศรษฐกิจชุมชนสามารถสร้างอัตลักษณ์และความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้หากได้รับการจัดการอย่างมีระบบและเน้นการมีส่วนร่วม

3. บริบทของเกษตรกรผู้ปลูกแ่งกว่า

แ่งกว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของเกษตรกรรายย่อยในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีสภาพภูมิอากาศและดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสม จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การตลาด และสร้างรายได้ที่มั่นคงแก่เกษตรกร

4. การบูรณาการแนวคิดเพื่อพัฒนารูปแบบ

จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมา การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเกษตรกรผู้ปลูกแ่งกว่าควรเน้น (1) การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในทุกขั้นตอน (2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน

หน่วยงานรัฐ และเอกชน (3) การเสริมสร้างองค์ความรู้ด้านการผลิตและการตลาด และ (4) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน (Pretty, 1995; Manorom, 2010; กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

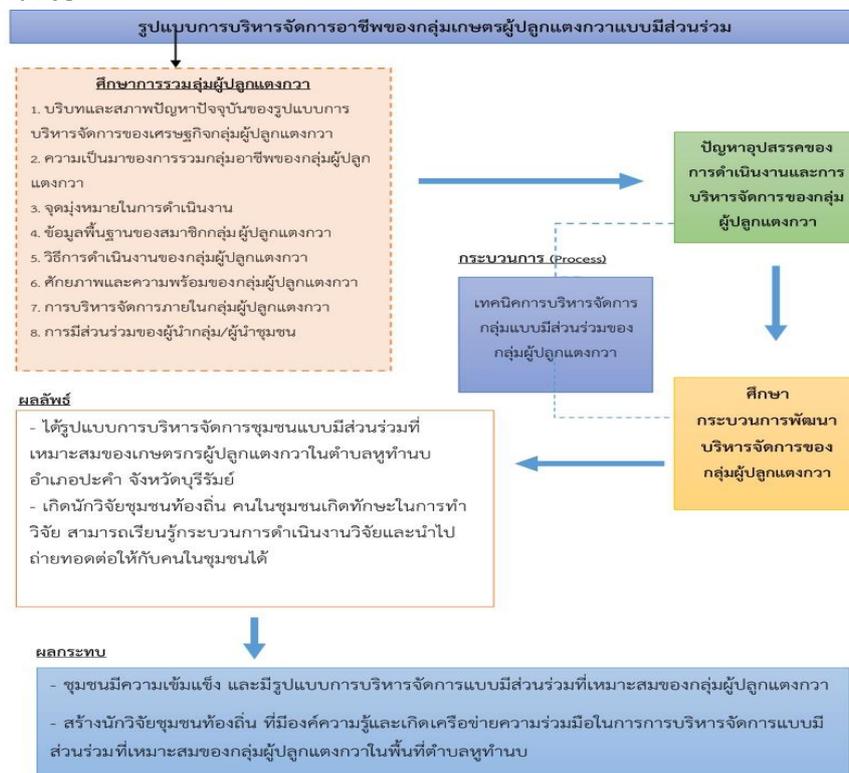
5. หลักการ 5W1H

หลักการ 5W1H เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และวางแผนที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย เพื่อให้การจัดการหรือการแก้ไขปัญหาที่มีความครอบคลุม โดยประกอบด้วย What, Why, Who, Where, When และ How หลักการนี้ช่วยให้ผู้บริหารหรือกลุ่มเกษตรกรสามารถตั้งคำถามเชิงระบบและหาคำตอบได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล ดังนั้น การประยุกต์ 5W1H ในงานวิจัยนี้ จึงเป็นการมองปัญหาและแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งด้านการผลิตและการตลาด (Ohno, 1988)

6. หลักการ ECRS

หลักการ ECRS เป็นแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเน้นการลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น การรวมขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน การจัดลำดับใหม่ และการทำให้ง่ายขึ้น มี 4 ส่วน ได้แก่ 1) การกำจัด (Eliminate) หมายถึง การพิจารณาการทำงานปัจจุบันและทำการกำจัดความสูญเปล่าทั้ง 7 ที่พบ ในการผลิตออกไป คือการผลิตมากเกินไป การรอคอย การเคลื่อนที่/เคลื่อนย้ายที่ไม่จำเป็น การทำงานที่ไม่เกิด ประโยชน์การเก็บสินค้าที่มากเกินไป การเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น และของเสีย 2) การรวมกัน (Combine) สามารถลดการทำงานที่ไม่จำเป็นลงได้โดยการพิจารณาว่า สามารถรวมขั้นตอน การทำงานให้ลดลงได้หรือไม่ 3) การจัดใหม่ (Re-arrange) คือ การจัดขั้นตอนการ ผลิตใหม่เพื่อให้ลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็น หรือ การรอคอย และ 4) การทำให้ง่าย (Simplify) หมายถึง การปรับปรุง การทำงานให้ง่ายและสะดวกขึ้น โดยอาจจะออกแบบ อุปกรณ์จับยึด (jig/fixture) เข้าช่วยในการทำงานเพื่อให้ การทำงานสะดวกและแม่นยำมากขึ้น สามารถลดของเสียลง ลดการเคลื่อนที่ที่ไม่จำเป็น และลดการทำงานที่ไม่จำเป็น (Imai, 1997)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็น การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้ การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา และใช้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกจากอาสาสมัคร 7 รายที่เข้าร่วมการทดสอบแปลงปลูก โดยคณะผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ จำนวนสมาชิกเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ 400 ราย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เป็นอาสาสมัคร จำนวน 30 ราย เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวอย่างจาก จำนวนสมาชิกชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาที่มีความพร้อมในการรับการทดสอบแปลงปลูกแบบเดิม และ แปลงปลูกทดลอง มีอาสาสมัครทั้งสิ้น 7 ราย ในการให้ข้อมูลเชิงลึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำแบบบันทึกข้อมูลการปลูกแตงกวาแปลงแบบเดิม และแปลงทดลอง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเตรียมดิน น้ำ กระบวนการปลูก (ก่อนปลูก) จนถึง อายุการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต การจัดการก่อนออกสู่ตลาด (หลังปลูก)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบบันทึกข้อมูลการปลูกแตงกวาแปลงแบบเดิม และแปลงทดลอง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเตรียมดิน น้ำ กระบวนการปลูก (ก่อนปลูก) จนถึง อายุการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลผลิต การจัดการก่อนออกสู่ตลาด (หลังปลูก) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตภาคสนาม จากเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือกแบบเจาะจง โดยข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตจะถูกถอดเทปคำสัมภาษณ์และบันทึกภาคสนาม จากนั้นทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา โดยดำเนินการตามขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล แยกข้อความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัยออกเป็นหมวดหมู่ เช่น กระบวนการปลูกแตงกวา ปัญหาและอุปสรรค การจัดการผลผลิต และแนวทางพัฒนา 2) การสังเคราะห์สาระสำคัญ สรุปประเด็นสำคัญและจัดทำหัวข้อย่อยตามลักษณะข้อมูล 3) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยใช้วิธีตรวจสอบทั้งจากแหล่งข้อมูล ผู้ให้ข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ และ 4) การนำเสนอผล นำเสนอข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา โดยเชื่อมโยงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลเข้ากับประเด็นการวิจัย พร้อมยกคำพูดสำคัญประกอบการอธิบาย

5. ขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 ระยะเตรียมการ คดำเนินการดังนี้

1.1 ประชุมทีมนักวิจัย เพื่อเป็นทบทวนแผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย และการจัดกิจกรรมการวิจัยเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2 เตรียมพื้นที่ และเตรียมกลุ่มเป้าหมาย เพื่อแสวงหาภาควิชาความร่วมมือระดับชุมชน หน่วยงานทั้งภาครัฐ และเอกชนในระดับพื้นที่

1.3 วางแผนการดำเนินโครงการ เพื่อกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในการจัดกิจกรรมการดำเนินงานวิจัย

1.4 จัดเวทีประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยแก่ชุมชนเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ ดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ชุมชนเพื่อการพัฒนา คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 ศึกษาบริบทด้านเศรษฐกิจของชุมชน สำรวจและเก็บข้อมูลด้านกลุ่มอาชีพ รูปแบบและกระบวนการการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชน โดยใช้วิธีการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.2 ตรวจสอบสภาพปัจจุบันปัญหา รูปแบบและกระบวนการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพของชุมชน

2.3 นักวิจัยร่วมกันสรุปข้อมูลสภาพปัญหาปัจจุบันเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มเกษตรผู้ปลูกแตงกวา และความพร้อมของผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม แล้วนำข้อมูลที่จัดเก็บได้มาจัดหมวดหมู่ เรียงเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.4 ศึกษากระบวนการบริหารจัดการอาชีพของกลุ่มเกษตรผู้ปลูกแตงกวาจากผลจากการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา รูปแบบในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพของชุมชน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ SWOT Analysis ของกลุ่มโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และทำการวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา โดยการสนทนากลุ่มร่วมกัน โดยการใช้ Mind map และการระดมสมอง (Brainstorming)

2.6 ศึกษาความพร้อมของกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา ในเขตพื้นที่ตำบลหูทำนบ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับข้อมูล ศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา

2.7 นักวิจัยร่วมกันสรุปข้อมูลสภาพปัญหาปัจจุบันเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา

ขั้นตอนที่ 3 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ คณะผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.8 นำข้อมูลที่ได้เกี่ยวกับสภาพปัญหาของกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา เพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่ม โดยใช้เทคนิค 5W1H และ เทคนิค ECRS มาใช้พัฒนาแล้วนำรูปแบบไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการที่เหมาะสมของกลุ่ม

2.9 นำรูปแบบที่พัฒนาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมาใช้กับกลุ่มเกษตรผู้ปลูกแตงกวาที่พัฒนาแล้วมาใช้จริง

2.10 นักวิจัยร่วมกันสรุป วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มแล้วนำข้อมูลที่จัดเก็บได้มาจัดหมวดหมู่ เรียงเรียง วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอข้อมูลให้ชุมชนรับรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ระยะที่ 3 ระยะการติดตามผล ประเมินผล และสรุปผลการวิจัย ดำเนินการดังนี้

3.1 การติดตามผล การนำเทคนิค 5W1H และ เทคนิค ECRS มาใช้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมาใช้ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในเขตพื้นที่ตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

3.2 การสรุปผลรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมาใช้ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในเขตพื้นที่ตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

3.3 จัดเวทีคืนข้อมูลรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมาใช้ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในเขตพื้นที่ตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ระยะที่ 4 ระยะการวิเคราะห์ผล และถอดบทเรียนที่ได้จากงานวิจัย ดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์ผล ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และหลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมมาใช้ร่วมกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในเขตพื้นที่ตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group)

4.2 ถอดบทเรียนที่ได้จากงานวิจัย และสรุปผล

ผลการวิจัย**1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ศักยภาพชุมชนและสภาพปัญหาปัจจุบันการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์**

ผลจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่าบริบทพื้นที่เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เกษตรกรในตำบลหูก้านบส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ การทำนา ทำไร่ และประกอบอาชีพเสริมคือ เกษตรกรรม ไร่จ้าง และทำหัตถกรรม ซึ่งในการประกอบอาชีพทำไร่ คนในชุมชนส่วนใหญ่จะปลูกมันสำปะหลัง ข้าวโพด อ้อย ยางพารา มันเทศ ถั่วลิสง พืชผักสวนครัว เช่น แตงกวา มะเขือเทศ พริก มะเขือ เป็นต้น ซึ่งการสิ่งเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีมูลค่าเป็นอย่างยิ่งต่อชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นนอกจากการทำนา จากการลงพื้นที่ในชุมชน ผลการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันในกระบวนการบริหารจัดการของผู้ปลูกแตงกวาตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์พบว่า การวิจัยได้สรุปสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในลำดับต่าง ๆ ดังนี้ ขาดแรงงาน สภาพปัญหา เพิ่มขึ้นของต้นทุนแรงงานที่สูงขึ้นเนื่องจากขาดแรงงาน สภาพอากาศและสภาพภูมิอากาศสภาพปัญหา ปัญหาของภัยธรรมชาติเช่น แล้งหรือฝนทิ้งช่วงที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร การขาดระบบการจัดการน้ำ สภาพปัญหา สภาพอากาศและภูมิอากาศที่ร้อนและแห้งทำให้ขาดระบบการจัดการน้ำ การขาดความรู้และทักษะในการจัดการแปลงปลูก สภาพปัญหา ปัญหาการจัดการแปลงปลูกที่ไม่เหมาะสมที่ส่งผลต่อการผลิตเกษตรกร การขาดความรู้และทักษะในการจัดการโรคและแมลง สภาพปัญหาปัญหาการจัดการโรคและแมลงที่ไม่เหมาะสมที่ส่งผลต่อการผลิตเกษตรกร การขาดความรู้และทักษะในการจัดการกระบวนการปลูก สภาพปัญหา การทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในการจัดการกระบวนการปลูกที่ไม่เหมาะสม ผลการวิจัยนี้ชี้ชัดถึงความสำคัญของการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อเกษตรกร เพื่อให้สามารถพัฒนาและเสริมสร้างเศรษฐกิจเกษตรกรได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

พบว่าผลกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ พบว่า ขาดแรงงาน ปัญหาก่อนการดำเนินการ ขาดแรงงานทำให้ผลิตภัณ์ลดลง วิธีการจัดการ การจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียงและการส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้อง ผลกระทบหลังการดำเนินการ โครงการจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการทดลอง สภาพอากาศและสภาพภูมิอากาศ

ปัญหาก่อนการดำเนินการ สภาพอากาศและสภาพภูมิอากาศไม่เหมาะสมทำให้ผลผลิตลดลง วิธีการจัดการ การจัดทำระบบระบายน้ำแบบหยดใต้แผ่นผ้าและบนแผ่นผ้า ผลกระทบหลังการดำเนินการ กำลังอยู่ในขั้นตอน การดำเนินการทดลอง การขาดระบบการจัดการน้ำ ปัญหาก่อนการดำเนินการ ขาดระบบการจัดการน้ำส่งผล ต่อการผลิตลดลง วิธีการจัดการ พัฒนาระบบการเก็บรักษาน้ำด้วยถังพักน้ำและการใช้เทคโนโลยีการให้น้ำ ระบบน้ำหยด ผลกระทบหลังการดำเนินการ กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการทดลอง การขาดความรู้และ ทักษะในการจัดการแปลงปลูก ปัญหาก่อนการดำเนินการ พืชเสียหายถูกทำลายและโรคพืชส่งผลกระทบต่อผลิต ลดลง วิธีการจัดการ การจัดอบรมและการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปลูกและการบริหารจัดการที่ เหมาะสม ผลกระทบหลังการดำเนินการ กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการทดลอง การขาดความรู้และทักษะ ในการจัดการโรคและแมลง ปัญหาก่อนการดำเนินการ พืชเสียหายถูกทำลายและโรคพืชส่งผลกระทบต่อผลิต ลดลง วิธีการจัดการ การจัดอบรมและการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการโรคและแมลงเหมาะสม ผลกระทบหลังการดำเนินการ กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการทดลอง การขาดความรู้และทักษะในการ จัดการกระบวนการปลูก ปัญหาก่อนการดำเนินการ พืชเสียหายถูกทำลายและโรคพืชส่งผลกระทบต่อผลิตลดลง วิธีการจัดการ การจัดอบรมและการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการจัดการกระบวนการปลูกเหมาะสม ผลกระทบหลังการดำเนินการ กำลังอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการทดลอง ในส่วนผลหลังจากการดำเนินการ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก่านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าการปลูกแตงกวาในตำบลหูก่านบ ประสบปัญหาหลายด้าน เช่น ขาดแรงงาน สภาพ อากาศ การจัดการน้ำ โรคและแมลง รวมถึงกระบวนการปลูกที่ไม่ดี ทีมวิจัยจึงศึกษากระบวนการบริหาร จัดการเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในพื้นที่ดังกล่าว ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่มี ประสิทธิภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานผ่านการจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งลดค่าใช้จ่ายและ ปัญหาการขาดงาน นอกจากนี้ยังส่งเสริมพัฒนาทักษะแรงงานด้วยการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ และทักษะ การปรับปรุงการจัดการน้ำด้วยระบบน้ำหยดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ลดการสูญเสีย และ ลดต้นทุน ในขณะที่การจัดการวัชพืชและความชื้นช่วยควบคุมการเจริญเติบโตของวัชพืชและรักษาความชื้นใน ดิน ส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้นและต้นทุนลดลง การบริหารจัดการที่ดีส่งผลให้ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น การสร้าง เครือข่ายและความร่วมมือผ่านการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ นอกจากนี้ การใช้วิธีการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปรับปรุงคุณภาพ ผลผลิตเพิ่มโอกาสทางการตลาดและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ดียิ่งขึ้น การดำเนินการดังกล่าว ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ SWOT ศักยภาพกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับ	ปัญหา	ผลกระทบก่อนการดำเนินการจัดการ	แก้ปัญหาด้วยกระบวนการบริหารจัดการ	ผลกระทบหลังการดำเนินการจัดการ
1	ขาดแรงงาน	1. ผลต่อการผลิตลดลง	1. การจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียงการส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานในพื้นที่ 2. สร้างโครงการจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง การส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มศักยภาพแรงงานในพื้นที่	1.เพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการทำงานการจัดการแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียงช่วยลดปัญหาการปรับตัว เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และลดการขาดงาน 2.ส่งเสริมศักยภาพแรงงานและพัฒนาชุมชน การส่งเสริมการศึกษาและฝึกอบรมเพิ่มทักษะและความรู้ให้กับแรงงาน ช่วยพัฒนาคุณภาพการทำงานและความมั่นคงในอาชีพ ขณะเดียวกันยังเสริมสร้างความเข้มแข็งและเศรษฐกิจในชุมชนท้องถิ่น
2	สภาพอากาศและสภาพภูมิอากาศ	1. ผลต่อการผลิตลดลง	1. การจัดทำระบบระบายน้ำแบบหยดใต้แผ่นผ้าและบนแผ่นผ้า	1.ประสิทธิภาพในการใช้น้ำ 2.ลดการเจริญเติบโตของวัชพืช 3.การควบคุมความชื้นในดิน 4.ในระยะยาวจะช่วยลดต้นทุนในการจัดการน้ำและการดูแลพืช ทำให้มีความคุ้มค่าในระยะยาว 5.ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น 6.ระบบระบายน้ำแบบหยดช่วยให้สามารถจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เหมาะสมกับการปลูกพืชในระยะยาว
3	การขาดระบบการจัดการน้ำ	1. ผลต่อการผลิตลดลง	1. การพัฒนาระบบการเก็บรักษาน้ำด้วยถังพักน้ำ 2. การใช้เทคโนโลยีการให้น้ำระบบน้ำหยด	1.ประสิทธิภาพในการเก็บน้ำเพิ่มขึ้น 2.ลดการสูญเสีย 3.ประหยัดน้ำ 4.เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต
4	การขาดความรู้และทักษะในการจัดการแปลงปลูก	2. พืชเสียหาย ถูกทำลายและโรคพืชผลต่อการผลิตลดลง	1. การจัดอบรมและการส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปลูกและการบริหารจัดการที่เหมาะสม 2. การให้คำแนะนำและการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญในด้านการเกษตร	1.การเพิ่มพูนความรู้และทักษะของเกษตรกรในเรื่องวิธีการปลูกและการบริหารจัดการที่ถูกต้อง 2.ช่วยให้เกษตรกรมีแนวทางที่ชัดเจนในการปรับปรุงวิธีการปลูกและการบริหารจัดการ เกษตรกรสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น ลดความสูญเสียในการผลิต และเพิ่มคุณภาพของผลผลิต ทำให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีคุณค่าสูงขึ้นในตลาด

ลำดับ	ปัญหา	ผลกระทบ ก่อนการ ดำเนินการ จัดการ	แก้ปัญหาด้วยกระบวนการ บริหารจัดการ	ผลกระทบหลังการดำเนินการจัดการ
5	การขาดความรู้ และทักษะในการ จัดการโรคและ แมลง	1. พืชเสียหาย ถูกทำลายและ โรคพืชผลต่อ การผลิตลดลง	1. การจัดอบรมและการ ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการจัดการโรคและ แมลงเหมาะสม 2. การให้คำแนะนำและการ สนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญใน ด้านการเกษตรด้านการ จัดการโรคและแมลง	1.การเพิ่มคุณภาพของผลผลิต 2.การลดความสูญเสียในการผลิต 3.การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลง 4.การเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขัน
6	การขาดความรู้ และทักษะในการ จัดการ กระบวนการปลูก	พืชเสียหายถูก ทำลายและ โรคพืชผลต่อ การผลิตลดลง	1. การจัดอบรมและการ ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับ วิธีการจัดการ กระบวนการปลูกเหมาะสม 2. การให้คำแนะนำและการ สนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญใน ด้านการเกษตรด้านการ จัดการกระบวนการปลูก	1.เพิ่มความรู้และทักษะ 2.เพิ่มผลผลิตและรายได้ 3.ลดต้นทุนการผลิต 4.ความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม 5.การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ

ผลการวิเคราะห์ SWOT ศักยภาพกระบวนการบริหารจัดการของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าปัญหาหลักก่อนการดำเนินการคือ การขาดแรงงาน สภาพอากาศและภูมิอากาศที่ไม่เหมาะสม การขาดระบบการจัดการน้ำ รวมถึงการขาดความรู้ และทักษะในการจัดการแปลงปลูก โรคพืช และแมลงศัตรูพืช ส่งผลให้ผลผลิตลดลงและคุณภาพไม่ได้มาตรฐาน แนวทางการจัดการที่นำมาใช้ ได้แก่ การจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง และการส่งเสริม การศึกษา/การฝึกอบรม, การพัฒนาระบบจัดการน้ำ เช่น ถังพักน้ำและเทคโนโลยีระบบน้ำหยด, การใช้ระบบ ระบายน้ำแบบหยดใต้แผ่นผ้าและบนแผ่นผ้า, การจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะด้านการปลูก การจัดการ แปลง โรค และแมลง ผลกระทบหลังการดำเนินการ ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของเกษตรกรใน การแก้ไขปัญหาเชิงระบบ เพื่อยกระดับการผลิตและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ซึ่งจากการระดมสมอง คณะผู้วิจัย ได้นำเทคนิค 5W1H และ เทคนิค ECRS มาวิเคราะห์การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อ การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ผล ดังนี้

1. การใช้เทคนิค 5W1H ในการวิเคราะห์การบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบการ บริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา ดังตาราง ตารางที่ 2 การใช้เทคนิค 5W1H ในการปรับปรุงกระบวนการ

คำถาม	การวิเคราะห์
What (อะไร)	การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐาน รากของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา โดยมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิต คุณภาพสินค้า และ สร้างรายได้ที่ยั่งยืน

คำถาม	การวิเคราะห์
Why (ทำไม)	เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้ ลดความเสี่ยงจากตลาดกลางและพ่อค้าคนกลาง และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง
Who (ใคร)	เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ ชุมชนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง
When (เมื่อไร)	กำหนดแผนการดำเนินงานในแต่ละฤดูกาลเพาะปลูก และติดตามผลอย่างต่อเนื่องตลอดปี
Where (ที่ไหน)	ตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ และตลาดหรือจุดจำหน่ายที่เชื่อมโยงกับเกษตรกรโดยตรง
How (อย่างไร)	ผ่านการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผนเพาะปลูก การจัดการผลผลิต การตลาด การร่วมตัดสินใจ และการติดตามประเมินผล พร้อมใช้เทคนิค ECRS ในการปรับปรุงกระบวนการ

2. การใช้เทคนิค ECRS ในการปรับปรุงกระบวนการ โดยเทคนิค ECRS (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนในการทำงาน ดังตาราง

ตารางที่ 3 การใช้เทคนิค ECRS ในการปรับปรุงกระบวนการ

หลักการ	การประยุกต์ใช้ในเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา
Eliminate (ตัดออก)	กำจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น เช่น การเดินทางไปตลาดหลายรอบ หรือการใช้พ่อค้าคนกลางมากเกินไป
Combine (รวมขั้นตอน)	รวมกิจกรรม เช่น การรวมการเก็บเกี่ยวกับการบรรจุหรือการขายตรงตลาดชุมชน เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่าย
Rearrange (จัดลำดับใหม่)	จัดลำดับขั้นตอนการผลิตและการตลาดใหม่ เช่น วางแผนการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
Simplify (ทำให้เรียบง่าย)	ใช้วิธีการเพาะปลูกและการจัดการผลผลิตที่ง่ายขึ้น เช่น ใช้เทคโนโลยีพื้นฐานช่วยในการจัดเก็บข้อมูลการเพาะปลูกและติดตามผลผลิต

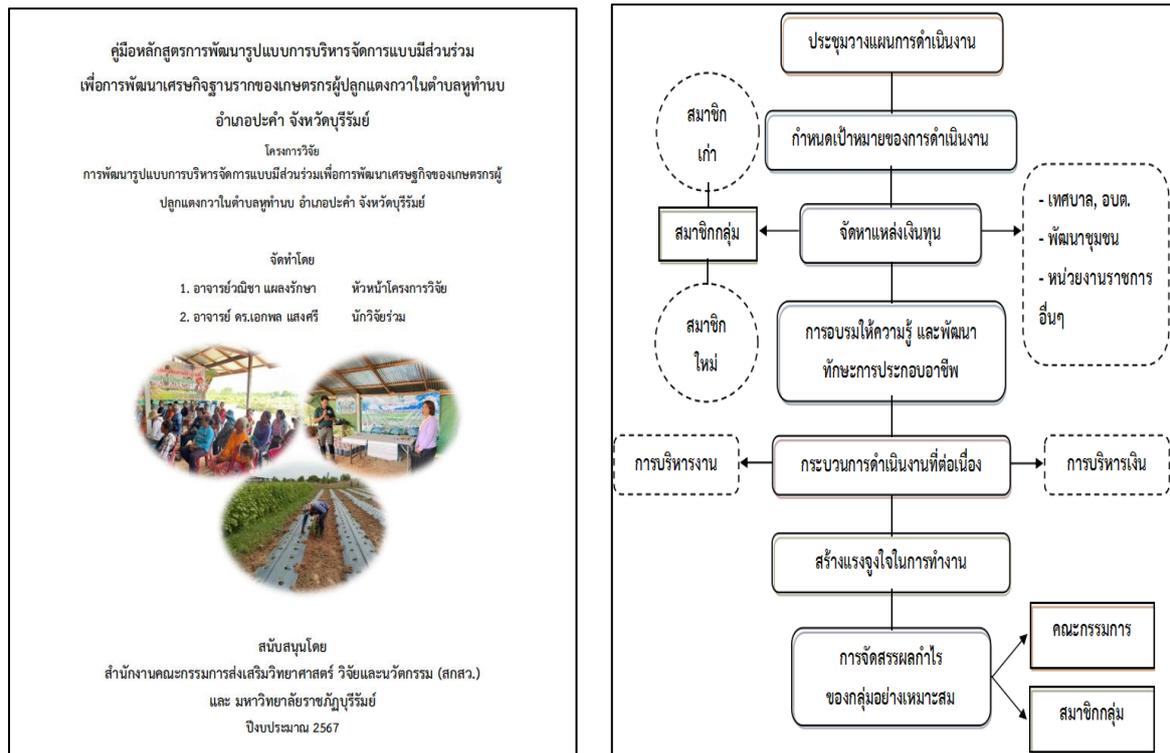
จากผลตารางที่ 2 และ 3 ในการพัฒนาเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา สามารถใช้เทคนิค 5W1H ในการวิเคราะห์ผลได้ดังนี้

- What (อะไร) ปัญหาหลักของเกษตรกรคือราคาผลผลิตตกต่ำและต้นทุนการผลิตสูง
- Why (ทำไม) เนื่องจากการขาดการบริหารจัดการร่วมกัน การตลาดไม่เข้มแข็ง และการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง
- Who (ใคร) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ เกษตรกร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ
- Where (ที่ไหน) พื้นที่ตำบลหูก้านบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งมีศักยภาพด้านการปลูกแตงกวา
- When (เมื่อไร) การวางแผนการผลิตและการตลาดควรกำหนดตามฤดูกาลและความต้องการตลาด
- How (อย่างไร) การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เช่น การรวมกลุ่มสหกรณ์เกษตรกร การใช้เทคโนโลยี และการสร้างเครือข่ายตลาด และการนำหลักการ ECRS มาปรับใช้ในการบริหารจัดการเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา ได้ผลดังนี้

1. Eliminate (การตัดสิ่งที่ไม่จำเป็น) ลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อน เช่น การใช้คนกลางหลายราย หรือ ต้นทุนการผลิตที่ไม่จำเป็น
2. Combine (การรวมขั้นตอน) รวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดหาปัจจัยการผลิตร่วมกัน เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย และสารป้องกันโรคพืช
3. Re-arrange (การจัดลำดับใหม่) วางแผนการผลิตและการเก็บเกี่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อป้องกันผลผลิตล้นตลาด
4. Simplify (การทำให้ง่ายขึ้น) ใช้เทคโนโลยีหรือวิธีการที่สะดวก เช่น การตลาดออนไลน์ หรือ ระบบบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เข้าใจง่าย

ดังนั้น หลักการ ECRS สามารถช่วยยกระดับการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเกษตรกรให้มี ประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อน เพิ่มความคุ้มค่า และเพิ่มโอกาสทางการตลาดได้

รูปแบบการบริหารจัดการนี้คือ การสร้างความร่วมมือของเกษตรกรและชุมชนโดยใช้เครื่องมือ 5W1H ในการวางแผน และ ECRS ในการปรับปรุงกระบวนการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านการผลิต การตลาด และการจัดการชุมชน ซึ่งเป็นแนวทางที่สามารถต่อยอดไปยังสินค้าเกษตรอื่น ๆ ได้ในอนาคต ดังนั้น การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกรผู้ปลูก แตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ ทางคณะผู้วิจัยได้ออกแบบ โดยการออกแบบ แบบบันทึกข้อมูลการปลูกแตงกวาแปลงแบบเดิม และแปลงทดลอง ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเตรียมดิน น้ำ กระบวนการปลูก (ก่อนปลูก) จนถึง อายุการเก็บเกี่ยว ปริมาณผลิต การจัดการก่อนออกสู่ตลาด (หลังปลูก) ทำให้คณะผู้วิจัยได้ร่วมกับทางชุมชนจัดทำคู่มือหลักสูตรการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกร ผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหนุนเสริมศักยภาพด้านต่าง ๆ ให้เกษตรกร ก่อให้เกิดการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนรู้จักการจัดการธุรกิจชุมชน รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบของงานที่ทำ จะทำให้การทำงานมี ระเบียบเรียบร้อย คนชุมชนเคารพกฎกติกาทำให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีคุณภาพที่ดีขึ้นต่อไป ตัวอย่างเล่ม คู่มือ หลักสูตรการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกร ผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก้านบ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดบุรีรัมย์ แสดงได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 คู่มือหลักสูตรการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

หลังจากการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากของเกษตรกร ผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก่าน อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อหนุนเสริมศักยภาพด้านต่าง ๆ ให้เกษตรกรแล้ว ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ได้ผลดังตาราง

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบรายได้ก่อนและหลังการพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม

รายการ	ก่อนพัฒนา (เดิม)	หลังพัฒนา (ประยุกต์ 5W1H + ECRS)	ผลต่าง
พื้นที่เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่)	1 ไร่	1 ไร่	-
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ (กก.)	2,500 กก.	3,200 กก.	+700 กก.
ต้นทุนการผลิตต่อไร่ (บาท)	12,000	9,500	-2,500
ราคาขายเฉลี่ยต่อกก. (บาท)	10	12	+2
รายได้รวมต่อไร่ (บาท)	30,000	48,000	+18,000
กำไรสุทธิเฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	18,000	38,500	+20,500

จากตารางจะเห็นว่า การพัฒนาแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ เทคนิค 5W1H และ ECRS ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูก่าน ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา ลดต้นทุนได้ประมาณ 20% เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ราว 28% และเพิ่มรายได้สุทธิมากกว่าเท่าตัวเมื่อเทียบกับการทำเกษตรแบบเดิม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานผ่านการจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งลดค่าใช้จ่ายและปัญหาการขาดงาน นอกจากนี้ยัง

ส่งเสริมการพัฒนาทักษะแรงงานด้วยการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะ การปรับปรุงการจัดการน้ำด้วยระบบน้ำหยดช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ลดการสูญเสีย และลดต้นทุน ในขณะที่การจัดการวัชพืชและความชื้นช่วยควบคุมการเจริญเติบโตของวัชพืชและรักษาความชื้นในดิน ส่งผลให้ผลผลิตดีขึ้นและต้นทุนลดลง การบริหารจัดการที่ดีส่งผลให้ผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือผ่านการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิรุณศิริ โงมา และประภาพรพรณ ไชยานนท์ (2560) ที่ศึกษาวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวย ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ จังหวัดเชียงราย ซึ่งพบว่า กลุ่มได้ดำเนินการพัฒนาโดยเริ่มจาก 1) การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการกลุ่ม การผลิต และการจัดการธุรกิจ 2) การติดตามผลและการแก้ไขปัญหาหลังจากอบรม และ 3) การประเมินผล การพัฒนาร่วมกัน กลุ่มได้ข้อสรุปในการดำเนินงาน 3 รูปแบบ คือรูปแบบของการบริหาร จัดการรูปแบบการผลิต และรูปแบบการจัดการธุรกิจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะ เพชรสงค์ และคณะ (2555) ได้ศึกษาวิจัย รูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ เกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานของกลุ่มอาชีพเกษตรกรทั้งในด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การบริหารจัดการด้านการตลาดและการผลิตไม่มีความเชื่อมโยงซึ่งกันและกันของกลุ่มเกษตรกร รูปแบบการพัฒนากลุ่มอาชีพเกษตรกรที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมโดยองค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนยังขาดรูปแบบเครือข่ายความเชื่อมโยงในการดำเนินงาน แบบบูรณาการเพื่อให้กลุ่มอาชีพเกษตรกรมีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิต โดยการเพิ่ม ความสามารถในการบริหารจัดการกลุ่มอาชีพในรูปแบบของทีมงานบริหารหรือในรูปแบบของสหกรณ์ และควรมีการกำหนดแนวทางส่งเสริมในแนวทางที่มุ่งเน้นหรือคำนึงถึงการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์และเพิ่มมูลค่าใช้สูงสุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชพล ยรรยง, พระมหากิตติ กิตติเมธี, และ อังกุลศิริ, พระมหานันต์ (2561) ได้ศึกษาวิจัย กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน พบว่า 1. กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมด้วยการนำภูมิปัญญาชาวบ้านของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน บริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งโครงสร้างการทำงาน การผลิต/ทรัพยากรการผลิต เน้นคนในชุมชน ร่วมกันระดมความคิด เพื่อการผลิตและแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและได้ การเงิน/บัญชี มีการบริหาร จัดการการเงินและบัญชีที่เป็นระบบ และตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลการเงิน บัญชีอย่างสม่ำเสมอ การตลาด เน้นจัดจำหน่ายสินค้าของวิสาหกิจชุมชน มีจำหน่ายทั้งปลีกและส่ง ภายใน/ต่างจังหวัด ตลาด Online และตลาดต่างประเทศ และมีการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลง ให้ความสำคัญกับการจัดสรรผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน มีการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและชุมชนอย่างเหมาะสม แนวทางในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ เป็นแกนนำผลักดันให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง โดยการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการที่เป็นระบบ ผลิตภัณฑ์ชุมชนต้องมี อัตลักษณ์ นำเสนอ Story เรื่องราวความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ ที่แสดงถึงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสร้าง คุณค่า และมูลค่าเพิ่มของสินค้า สู Smart Product และพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตให้มีความทันสมัย เพื่อเพิ่มกระบวนการผลิตสินค้าให้มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาช่องทางการตลาด พัฒนาช่อง ทางการจัดจำหน่ายเพื่อเพิ่มกลุ่มลูกค้าให้มีความหลากหลาย สมาชิกทุกคนต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม จากการใช้ เทคนิค 5W1H ช่วยให้การวางแผนชัดเจน ครอบคลุมทั้ง What, Why, Who, When, Where, How ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเกษตรกร หน่วยงานท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย และ การใช้ เทคนิค ECRS (Eliminate, Combine, Rearrange, Simplify) ช่วยลดความซ้ำซ้อนของกระบวนการ เพิ่มความคุ้มค่า และปรับปรุงขั้นตอนการผลิตและการตลาด ให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน

2. องค์ความรู้ด้านการจัดการเชิงระบบ ได้แก่ การจัดหาแรงงานจากพื้นที่ใกล้เคียงและการอบรม พัฒนาทักษะแรงงาน ช่วยแก้ปัญหาการขาดแรงงาน, การใช้ ระบบน้ำหยดและถังพักน้ำ เพิ่มประสิทธิภาพการ ใช้น้ำ ลดต้นทุน และรองรับสภาพภูมิอากาศแปรปรวน, การฝึกอบรมด้านการจัดการแปลงปลูก โรค และแมลง เพิ่มความรู้และทักษะในการผลิต ลดความสูญเสีย เพิ่มคุณภาพผลผลิต, การสร้างเครือข่ายเกษตรกรและความ ร่วมมือในชุมชน ช่วยเสริมความเข้มแข็งและลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง

3. องค์ความรู้เพื่อการขยายผล ได้แก่ การบริหารจัดการเกษตรแบบมีส่วนร่วมเป็น แนวทางที่ต่อ ยอดได้กับพืชเศรษฐกิจชนิดอื่น, การบูรณาการเครื่องมือ 5W1H และ ECRS สะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนา เศรษฐกิจฐานรากควรเน้นทั้ง “การมีส่วนร่วมของชุมชน” และ “การปรับปรุงกระบวนการอย่างเป็นระบบ”, คู่มือหลักสูตรการพัฒนารูปแบบที่จัดทำขึ้นเป็นต้นแบบที่สามารถนำไปใช้จริงในพื้นที่อื่นได้

กล่าวโดยสรุป งานวิจัยนี้สร้าง องค์ความรู้ใหม่ คือ การบูรณาการ 5W1H + ECRS เพื่อออกแบบ “รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม” ที่ช่วยยกระดับศักยภาพเกษตรกร ทั้งด้านการผลิต การตลาด และการพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากของชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน

สรุป

งานวิจัยนี้พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมสำหรับเกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหู ทานบ โดยยึดพื้นที่เป็นฐานและให้ผูมีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทในทุกขั้นตอน ตั้งแต่สำรวจบริบท-ปัญหา ไปจนถึงร่วมออกแบบ ทดลอง ใช้จริง และประเมินผล รูปแบบที่ได้ประกอบด้วย 5 ด้าน (งาน-คน-การผลิต- การจำหน่าย-การจัดสรรผลประโยชน์) พร้อมคู่มือใช้งานสำหรับกลุ่มเกษตรกร นำไปสู่แนวทางการจัดการแรงงาน น้ำ โรค-แมลง และแปลงปลูกอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ต้นทุนลด ประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพผลผลิตดี ขึ้น และรายได้กลุ่มเพิ่มขึ้น 10% แสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมสามารถแปลง “ปัญหาเรื้อรังของ ชุมชน” ให้เป็น “มาตรการปฏิบัติได้จริง” และยกระดับเศรษฐกิจฐานรากได้อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อพิจารณา ผลลัพธ์เชิงประจักษ์ พบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต ยกระดับทักษะของเกษตรกร และ ทำให้รายได้รวมของกลุ่มเกษตรกรเพิ่มขึ้นประมาณ 10% สิ่งนี้สะท้อนว่าการผนวกหลักการ 5W1H ในการ วิเคราะห์สถานการณ์ และการใช้ ECRS ในการปรับปรุงกระบวนการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่ม ช่วยให้ การวิจัยครั้งนี้บรรลุเป้าหมายในการสร้างโมเดลที่ไม่เพียงแก้ปัญหา แต่ยังสามารถประยุกต์ใช้จริงและนำไปสู่ ความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างแท้จริง

โดยสรุป การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมโดยใช้ เทคนิค 5W1H และ ECRS ทำให้ เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวาในตำบลหูทานบ ทำให้เกษตรกรผู้ปลูกแตงกวา ลดต้นทุนได้ประมาณ 20% เพิ่ม ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 28% และเพิ่มรายได้สุทธิมากกว่าเท่าตัวเมื่อเทียบกับการทำเกษตรแบบเดิม ซึ่ง ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผลลัพธ์ดีขึ้น ได้แก่ การใช้เทคนิค 5W1H การกำหนดเป้าหมาย (What), ผู้รับผิดชอบ (Who), วิธีการผลิตและการตลาด (How), และช่วงเวลาที่เหมาะสม (When) อย่างชัดเจน และการใช้เทคนิค ECRS ช่วยกำจัดหรือช่วยลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น (Eliminate), รวมกิจกรรมซ้ำซ้อน (Combine), ปรับปรุงวิธี ทำงานให้มีประสิทธิภาพ (Rearrange), และลดต้นทุนด้วยการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า (Simplify)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การพัฒนาขีดความสามารถและสนับสนุนเกษตรกรควรเน้นการสร้างภาคเครือข่ายกับหน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมและทรัพยากรในการพัฒนาเกษตรกร

1.2 การส่งเสริมศักยภาพการผลิตของเกษตรกรควรเน้นการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตที่ทันสมัย รวมถึงการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการแปรรูปและการเก็บรักษาผลผลิต เพื่อให้เกษตรกรสามารถต่อยอดการผลิตไปสู่ครัวเรือนหรือกลุ่มอื่น ๆ ได้

1.3 ควรมีระบบติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการของกลุ่ม และช่วยให้กลุ่มเกษตรกรสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรพิจารณาขยายพื้นที่ศึกษาไปยังตำบลหรือกลุ่มเกษตรกรอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมในบริบทที่แตกต่างกัน

2.2 ควรศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างละเอียด เพื่อประเมินความยั่งยืนและผลประโยชน์ของเกษตรกรในระยะยาว

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปสามารถเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับตลาดหรือเครือข่ายการจัดจำหน่าย เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

- กานินเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2560). *การบริหารงานในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกียรติศักดิ์ จันทร์แดง. (2549). *การบริหารการผลิตและการปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: วิดีทัศน์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). *คู่มือการปลูกแตงกวาเพื่อการค้า*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการส่งออก. (2560). *วิสาหกิจชุมชน*. ค้นเมื่อ 14 มีนาคม 2566, จาก <http://www.ThaiTambon.com>
- ฐิติพงศ์ ไชยองค์การ. (2552). *การพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการฟาร์มสัตว์น้ำ : กรณีศึกษาอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย* (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ณัฐนันท์ ฐิตยาปรามโทย์. (2554). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. *การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554, 27-29 มกราคม 2554*. หน้า 349-355.
- ณรงค์ เพชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). *วิสาหกิจชุมชน : กลไก เศรษฐกิจฐานราก*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัชพล ырรอง, กิตติเมธี พระมหากิตติ, และ องกรสิริ, พระมหาอนันต์. (2561). *กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน* (รายงานการวิจัย), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน.
- ประเสริฐ อัครประถมพงษ์. (2548). *การลดความสูญเปล่าด้วยหลักการ ECRS*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- ปิยะ เพชรสงค์ และคณะ. (2555). *การศึกษารูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพเกษตรกรที่ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดนครศรีธรรมราช*. *การประชุมวิชาการราชภัฏวิชาการเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*.

- วิรุณศิริ ไจมา และประภาพรรณ ไชยานนท์. (2560). รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มเกษตรกรปลูกดอกเก๊กฮวย ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงสะโงะ จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*, 12(1), 91-116.
- สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2560). การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการสร้างมูลค่าเพิ่มสินค้าเกษตรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2. ทนสนับสนุนการวิจัยสำหรับบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. จังหวัดสกลนคร.
- สุเทพ พันประสิทธิ์. (2554). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4), 216–224.
- Chambers, R. (1997). *Whose reality counts? Putting the first last*. Intermediate Technology Publications.
- Gibson-Graham, J. K. (2005). Surplus possibilities: Postdevelopment and community economies. *Singapore Journal of Tropical Geography*, 26(1), 4–26.
- Imai, M. (1997). *Kaizen: The Key to Japan's Competitive Success*. New York: McGraw-Hill.
- Manorom, K. (2010). Community economy: Local development for sustainability in Thailand. *Kasetsart Journal of Social Sciences*, 31(2), 202–215.
- Dean, J. (1951). *Managerial economics*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Ohno, T. (1988). *Toyota Production System: Beyond Large-Scale Production*. Portland: Productivity Press.
- Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. *World Development*, 23(8), 1247–1263.
- Robert, M. B. (1970). *Fundamental Statistics for Psychology*. USA : Harcourt, Brace & World, Inc.